

Tornio stad
Kirjaamo(at)tornio.fi

2020-10-12

Yttrandebeväran Generalplan och miljökonsekvensbedömning gällande Karhakkamaa vindkraftspark i Torneå och 400 kV-kraftledning till Petäjäskoski

FINSK-SVENSKA GRÄNSÄLVSKOMMISSIONENS YTTRANDE OM GENERALPLAN SAMT MILJÖKONSEKVENSBEDÖMNING FÖR KARHAKKAMAA VINDKRAFTSPARK I TORNEÅ OCH 400KV-KRAFTLEDNING TILL PETÄJÄSKOSKI

TuuliWatti AB planerar en vindkraftspark i Karhakkamaa, Torneå, ca 32 km norr om Torneå centrum och 17 km söder om Ylitornio. Sammanlagt 50 vindkraftverk planeras på området och en ca 52 km lång 400 kV-kraftledning österut från området för att överföra den producerade elen till Petäjäskoski transformatorstation. Den sammanlagda höjden för de planerade vindkraftsverken är ca 300 meter och vindkraftsparkens område omfattar ca 10 000 hektar. Som närmast är vindkraftsparken ca 3,5 km från svenska gränsen, som utgörs av Torne älv. En generalplan för vindkraft måste upprättas för att vindkraftsverken ska kunna uppföras. I samband med detta görs även en miljökonsekvensbedömning för vindkraftsparken och kraftledningen. Projektet planeras att förverkligas via generalplanen.

Finsk-svenska gränsälvsöverenskommelsen beaktar naturvård, kulturmiljövård och miljöskydd som intressen som särskild vikt ska fästas vid (överenskommelse 2§, 2. d).

Riksintresse för kulturmiljövård

I Finland är älvdalen kring planerade området benämnt som nationellt värdefullt landskapsområde (134. Torneälvdalen; Tornio, Ylitornio). På svenska sidan är Tornedalen erkänt som ett riksintresse för kulturmiljövården från Haparanda kommun till Övertorneå kommun. Motiveringen är att Tornedalen är en älvdalsbygd med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet, präglad av ett öppet odlingslandskap med bymiljöer, vissa av medeltida ursprung, och fiskeplatser längs älven. På Korpikyläområdet finns dessutom två kulturhistoriskt betydelsefulla objekt.

I Sverige har riksintresse-områden en verklig betydelse, som behöver tas i akt vid utbyggnad i kulturmiljöer. Enligt miljöbalken 3 kap. 6§ framgår att områden som är av riksintresse för kulturmiljövården ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada kulturmiljön. Som exempel på hur viktiga dessa riksintresse-områden är har den svenska regeringen i oktober 2019 beslutat att upphäva miljöprövningsdelegationens beslut att bevilja tillstånd för en vindkraftspark med 8 st vindkraftverk i Sundborn (Regeringens dnr M2015/00352/Me). Motivet var att det skulle komma att förändra och påverka landskapets karaktär på ett sådant sätt som påtagligt skulle skada riksintresset Sundbornsåns dalgång samt världsarvet Falun och Kopparbergslagen.

Gränsälvscommissionen konstaterar att en utbyggd vindkraftspark i Karhakkamaa troligtvis skulle ha en inte obetydlig negativ påverkan på riksintresset Tornedalen på svenska sidan av Torne älv, samt Finlands nationellt värdefulla landskapsområde Torneälvdalen (134.). Påverkan på skyddsobjekten bör utredas och bedömas.

Världsarv

UNESCOs världsarv Struves meridianbåge går genom Tornedalen med mätpunkter längs Torne- och Muonio-älv från Tornio till Enontekiö. I Sverige innefattar detta fyra st världsarv: Perävaara, Pullinki, Jupukka och Tynnyrilaki. I Finland innefattas tre st världsarv: Alatornio kyrka, Aavasaksa och Stuorrahanoaivi.

Gränsälvscommissionen lyfter att det bör göras en särskild bedömning i vilken grad världsarvet riskerar påverkas av en eventuell vindkraftpark i Karhakkamaa.

Gränsöverskridande påverkan – information i Sverige

Gränsöverskridande påverkan har påpekats i MKB-programmet och internationellt samråd möjliggörs enligt Esbo-konventionen. Finsk-svenska gränsälvscommissionen konstaterar att det är nödvändigt att de påverkade parterna i Sverige skall på lika villkor få möjligheten att delta i samrådsprocessen.

Gränsöverskridande påverkan – landskap

Det allra största effekten av vindkraftsparken på landskapet är från svenska sidan av Torne älv. I generalplanen och programmet för MKB har man inte räknat med bosatta på svenska sidan (Tabell 5-1). Gränsälvscommissionen påpekar att det finns bosatta inom vindkraftsparkens närmsta påverkansområde på svenska sidan (Bild 5.6) och de måste räknas med i bedömningen.

Kommissionen lyfter att en utförlig landskapsanalys bör göras för samtliga kulturmiljöer som påverkas visuellt av den planerade vindkraftsparken. Fotomontage bör göras från flertalet platser längs Torneälven från Haparanda till Övertorneå, samt Aavasaksa för att en ordentlig bedömning av landskapspåverkan skall kunna göras. Särskilt fokus bör ligga på landskapen på svenska sidan med sikt mot vindkraftsparken. Dessutom bör en utförlig bedömning göras på effekten av flyghindersljusen, med betoning på hur de påverkar under olika perioder av året.

Finansiellt perspektiv / besöksnäring

En eventuell vindkraftpark i Karhakkamaa skulle innebära en väsentlig intäkt till Torneå kommun. Det är däremot grannkommunen Ylitornio, samt svenska sidan som får störst landskapspåverkan.

Tornedalen är ett populärt resmål för besökare från hela världen, som söker tystnad och kontakt med orörd natur. Det har gjorts stora investeringar på turismen längs med Torne älv på svenska sidan, där fokus ligger i naturupplevelsen och landskapsbilden.

Gränsälvscommissionen uppmanar till en utförlig utredning av de livsvillkor och näringar på svenska sidan, samt en bedömning av eventuell påverkan.

Samlad påverkan

Vid bedömning av påverkan på landskapsbilden bör göras en helhetsbedömning, där även befintliga och andra planerade vindkraftverk räknas in. I dagsläget finns i södra delen av Kitkiäisvaara redan 8 vindkraftverk med totalhöjd ca 140m. Dessa har redan i dagsläget en stor påverkan på landskapsbilden. De potentiella ytterligare 50 vindkraftverken med totalhöjd ca 300m skulle ha en påtaglig effekt på landskapsbilden sett från byar i Sverige.

Under 2018 har Norra-Finlands förvaltningsdomstol nekat tillstånd för generalplanen gällande Reväsvaara vindkraftpark, lokaliserat ca 11 km nordväst från Karhakkamaas planerade vindkraftverk. En del av motivet till att regionalförvaltningen nekade tillståndet var att påverkan inte hade utretts tydligt nog. Under 2020 har en ny planeringsprocess startats för Reväsvaara vindkraftpark vilket skulle bidra till den totala landskapspåverkan.

Nyttjande av gränsälvarna

Enligt artikel 2.1a är finsk-svenska gränsälvsöverenskommelsens syfte att i avrinningsdistriktet trygga möjligheterna för båda parterna till skäligt nyttjande av gränsälvarna på ett sätt som främjar gränsregionens intressen.

Gränsälvscommissionen konstaterar att en vindkraftspark i denna industriella skala, väsentligt kommer att påverka särskilt kulturellt viktiga fiskebyar såsom Kukkolaforseen och Matkakoski, där vindkraftparken blir direkt synlig och sträcker sig upp t.o.m. över 400 m sett från Torneälvs nivå. Fisketurismen i gränsälvsområdet har stor betydelse för gränsregionens intressen. Dessutom riskerar vindkraftparken att väsentligen ändra älvdalens karaktär på så sätt, att det försämrar livsförutsättningarna för befolkningen i området och för besöksnäringen.

Lag angående vissa grannelagsförhållanden / Tillståndspliktighet

Enligt svenska miljöbalken (21 kap. 14 § miljöprövningsförordningen) krävs miljötillstånd för att bygga stor landbaserad vindkraftsanläggning (minst två vindkraftverk över 150m). Enligt dessa kriterier vore vindkraftparken tillståndspliktig i Sverige. Vindkraftparken i Karhakkamaa planeras i Finland enligt delgeneralplanen. I denna process har det inte ansetts nödvändigt att ha miljötillstånd för projektet.

Enligt finska miljöskyddslagen (27.6.2014/527 §27) krävs miljötillstånd för verksamhet som kan utsätta omgivningen för sådant oskäligt besvär som avses i 17 § 1 mom. I lagen angående vissa grannelagsförhållanden (26/1620). Oskäligt besvär för grannar kan anses vara t.ex. i form av buller, skakning, strålning eller ljus (17 § 4.2.2000/90). Det finns redan idag i området permanent bosatta intill de befintliga 8 vindkraftverken i Kitkiäisvaara som har besvär i termer av buller och ljus.

Gränsälvscommissionen utesluter inte att verksamheten kan anses vara miljötillståndspliktig med tanke på ovannämnda faktorer.

Buller

I MKB-programmet jämförs ljudpåverkan från vindkraftparken med en normal stadsnivå.

Gränsälvscommissionen betonar att det inte går att jämföra ljudnivån i lantlig, naturlig omgivning med bullernivån i en stadsmiljö. Det skulle kunna innebära en stor förändring av livsförutsättningarna för många som bor intill Torne älv.

Platsens lämplighet

De nationella målsättningarna för förnybar energi i både Sverige och Finland innebär att elektricitet behöver produceras med hjälp av vind, sol och vatten. Finsk-svenska gränsälvscommissionen konstaterar att vindkraft är ett av de energilag som behövs för att uppnå målen.

Kommissionen vill dock lyfta att Torne älv som nationalälv och den längsta fria älven i hela Europa som besparats utbyggnad av vattenkraften bör värdesättas och beskyddas som ett arv för kommande generationer. Kommissionen uppmanar utredning av alternativa lösningar för förverkligandet av vindkraften, som inte påverkar landskapet och livsförutsättningarna kring Torneå- och Muonio älv.

FINSK-SVENSKA
GRÄNSÄLVSKOMMISSIONEN

Timo Jokelainen
ordförande

Johan Antti
viceordförande

Simja Lempinen
sekreterare

FÖR KÄNNEDOM

Länsstyrelsen i Norrbottens län
Naturvårdsverket
Riksantikvarieämbetet